

Po budově washingtonského Capitolu představí dnešní pokračování volného několikadílného seriálu z amerického architektonického prostředí tři významné památky v jeho nejbližším okolí – **památníky nejvýznamnějších amerických prezidentů.**

ZDENĚK LUKÁŠ
historik architektury

Způsob, jak projevit úctu bývalým prvním mužům země, kterých si Američané mimořádně váží, je za oceánem velmi limitovaný. Po architektonické stránce dlouho existovala vlastně jen jediná možná obecně sdílená cesta – památník vycházející z antických tradic.

První takovou stavbou se stal The Washington Monument, dodnes hlavní výškovou dominanta města, která připomíná zakladatele a prvního prezidenta Spojených států George Washingtona (1732–1799). Tvoří ji 555 stop (cca 170 metrů) vysoký obelisk, tedy komolý hranol zakončený pyramidou. Tvarové lapidární stavba z kvádrů bílého mramoru je umístěna na zeleném pásu – zvaném Mall – zhruba uprostřed křížového půdorysu, který je ve svých vrcholech zakončen Capitolem, Lincolnovým památníkem, Bílým domem a památníkem prezidenta Jeffersona.

Obelisk se začal budovat v roce 1848 dle projektu Roberta Millise. Dokončen byl však až v letech 1876–1884 architektem Thomasem Caseym. Tehdy byl nejvyšší stavbou na světě a dodnes zůstává nejvyšší kamennou konstrukcí. S pomníkem se počítalo už v urbanistickém projektu města z dílny architekta L'Enfanta na sklonku 18. století, mělo však jít o jezdeckou sochu prezidenta zakladatele. K realizaci ale z různých důvodů nedošlo a nakonec byla vypsána soutěž, kterou vyhrál Mills s návrhem obelisku vy-

růstajícího z kruhové báze, jež připomínala řecký chrám.

Kvůli potížím se základovou půdou byla ovšem stavba poněkud posunuta z osy Bílého domu. Výstavba se pak z různých důvodů protahovala, až se v době války Severu proti Jihu zastavila úplně. Nedostavěný obelisk poté navrhovali různí umělci přetvořit na bohatě dekorovaný pylon, který trochu připomínal pagodu, nakonec byl však poněkud modifikovaný monument přece jen dobudován a v roce 1884 zakončen aluminiovou špičí. Ve své tvarové čistotě je to dílo vskutku velmi působivé.

Svého památníku se samozřejmě dočkal i Abraham Lincoln (1809–1865), v pořadí šestnáctý americký prezident a bojovník za zrušení otroctví, zavražděný v roce 1865.

The Lincoln Memorial dnes ukončuje osu vedoucí od Capitolu směrem k západu. Tentokrát nejde o jednoduchý prvek, neboť stavba je to obrovská a má podobu antického chrámu v dórském stylu. K hlavnímu vstupu vede monumentální schodiště. Matriálem je samozřejmě bílý mramor. Uvnitř stavby se nalézá sít

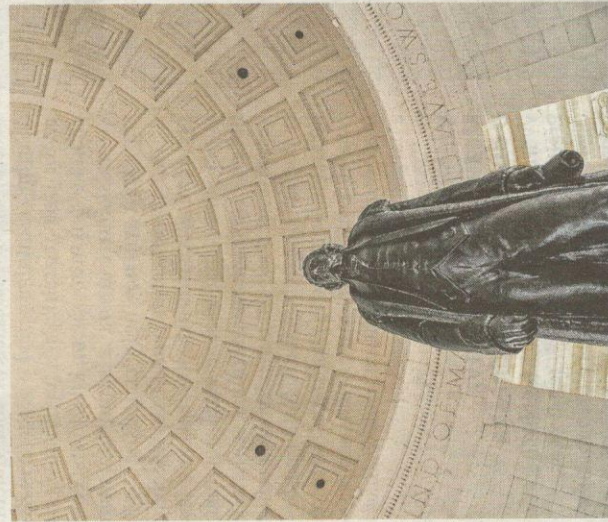
s kazetovým stropem a tentokrát jónské sloupy. Jediným exponátem je obrovská plastika zobrazující prezidenta sedícího v křesle, zhotovená sochařem Danielem Chesterem Frenchem z carrarského mramoru.

Architekt památníku Henry Bacon se samozřejmě hlásí k éře klasicismu, ale jde o dílo poměrně novodobé, dokončené až na prahu dvacátých let minulého století. Odkazuje na inspiraci aténským Parthenonem, ale chybí sedlové zastřešení, neboť autor nechává prostupovat náhláté světlé okny v ploché střeše, tvořené tenkými mramorovými deskami napuštěnými včelím voskem. Také hlavní osa stavby je otočena o devadesát stupňů oproti světu vzoru. Řada šestatřiceti sloupů odkazuje na počet států Unie z Lincolnovy éry.

Další zásadní postavu amerických dějin – politika (a mimochodem i architekta) Thomase Jeffersona (1743–1826), někdejšího Washingtonova druha a třetího prezidenta USA – pak připomíná památník umístěný na jižním konci osy vedoucí od Bílého domu k obelisku a dále až k jezerní nádrži Tidal Basin.

Umístění je to skvělé a stavba z bílého kamene se ve vodě pěkně odráží, navíc je obklopena třeshovým sadem. Jen ta poměrně antikizující architektura dokončená ve čtyřicátých letech minulého století působí v tomto případě přece jen poněkud anachronicky. Pravda, její tvůrce architekt John Russel Pope se inspiroval nejen římským Pantheonem, ale také Jeffersonovou rotundou virginské univerzity ovšem už tehdejší kritici architektonického návrhu v čele s nejslavnějším americkým projektantem Frankem Lloydem Wrightem poukazovali na to, že konkrétně Jefferson by si zasloužil přece jen moderněji pojatý monument.

Stavba na kruhovém půdorysu má portikus s jónskými sloupy a je zakončena mohutnou kupolí. Uvnitř je opět jediný prvek – kolosální socha prezidenta od Rudolpha Evanse. Architekt Pope, který se dokončení stavby nedožil, patřil k předním reprezentantům neoklasicismu a takzvaného beaux-art stylu. Navrhl také nedalekou budovu Národní galerie na Mallu, koncertní sál Constitution Hall, hlavní zednářský chrám The House of the Temple nebo také část Britského muzea v Londýně.

Jefferson, Washington, Lincoln. Socha Thomase Jeffersona pod kupolí jeho památníku. Dvakrát Washingtonův Monument – pohled od portiku Jeffersonova památníku a z břehu Tidal Basinu. Plastika v Lincoln Memorial. FOTO ČTK A ZDENĚK LUKÁŠ

